

Martyna Haraf

ORCID: 0000-0002-2834-509X

martyna.haraf@uws.edu.pl

Uniwersytet w Siedlcach

Szkoła Doktorska

W pętli mocarstwowej ambicji

Damian Jarnicki, *Rosyjska wizja współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu w Siedlcach, Siedlce 2023, ss. 581

DOI: 10.34739/doc.2024.21.21

Wydarzenia toczące się od roku 2019 na gruncie narodowym i międzynarodowym przysporzyły wiele pytań o bezpieczeństwo. Zapewne każdy z obywateli zastanawiał się nad bezpieczeństwem zdrowotnym, bezpieczeństwem granic, bezpieczeństwem narodowym i międzynarodowym, w obliczu styku i odczucia bezpośrednio konsekwencji związanych z pandemią, kryzysem migracyjnym na granicy z Białorusią, wojną na Ukrainie. Pojawiające się pytania dążyły do uzyskania odpowiedzi z zakresu fundamentu bezpieczeństwa tj., czy odpowiednie mechanizmy podejmowane przez władze są w stanie zapewnić nam bezpieczeństwo w kraju? Jakie środki należy zastosować, żeby je zapewnić? W jaki sposób należy kreować architekturę bezpieczeństwa, by spełniała postawione zadania i cele?

Początki współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa datowane są na czas po zimnej wojnie, kiedy to Stany Zjednoczone wraz z Zachodem postawiły na dalszy rozwój strategii działań międzynarodowych. W obecnym czasie największe oddziaływanie na kształtowanie architektury bezpieczeństwa na świecie wywiera Federacja Rosyjska, która to zawzięcie dąży do dominacji w sferze międzynarodowej. Sprzeciw Rosji wobec proponowanych działań i założeń globalnej architektury bezpieczeństwa stale stanowi punkty rozważań, czy aby na pewno najbardziej istotnym w kreowaniu wspólnych koncepcji, strategii, porozumień międzynarodowych jest rosyj-

ska mocarstwowość, wokół której istnieją rozbieżności, półprawdy oraz mity.

Poruszana problematyka dotycząca Federacji Rosyjskiej jest niezwykle trudna, a na gruncie powstałych opracowań i analiz z podobnego zakresu można wskazać badaczy, którzy podjęli się dokonania ekspertyz. Są to m.in. Malina Kaszuba i Mirosław Minkina¹, Mirosław Banasik², Stanisław Bieleń³, Leszek Sykulski⁴, Jakub Potulski⁵, Agnieszka Bryc⁶, Robert Białoskórski⁷, Taras Kuzio i Paul D'Anieri⁸. Niewątpliwie trudnego zadania podjął się Damian Jarnicki w swojej monografii *Rosyjska wizja współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa*. Jak wskazuje autor, monografia wynika z potrzeby dyskusji nad bezpieczeństwem (bezpieczeństwem Polski, polskiej suwerenności, międzynarodowym), które w ostatnich latach stanowi raczej zachwiany konstrukt niż fundament budujący skuteczną i efektywną globalną architekturę. Bezpieczeństwo jest niezmiernie trudnym do osiągnięcia procesem, który może się kształtować w perspektywie kilkunastu, kilkudziesięciu lat, do osiągnięcia swojej prawidłowej formy. Z tego powodu też warto zatrzymać uwagę na wskazanej monografii i poświęcić czas na chwilę refleksji nad przyszłością Polski.

Monografia *Rosyjska wizja współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa* podzielona jest na pięć spójnych i wzajemnie dopełniających się części, które zakończone są wnioskami z przeprowadzonych badań. Wstęp do prezentowanej monografii stanowi jednocześnie rzetelnie opracowaną metodologię, którą należy uznać za ogromne źródło wiedzy. Autor uzasadnia wybór podejmowanego w monografii problemu, wyjaśnia przedmiot badań, jego cele, wyłania poszczególne problemy, na podstawie których rozwija pięć szczegółowych hipotez. Za przedmiot badań autor obrał „rosyjską wizję globalnej architektury bezpieczeństwa XXI wieku jako koncepcję rzeczywi-

¹ M. Minkina, M. Kaszuba, *Imperialna gra Rosji*, Warszawa 2016.

² M. Banasik, *Zagrożenia Federacji Rosyjskiej i euroatlantycka perspektywa bezpieczeństwa*, Warszawa 2019.

³ S. Bieleń, *Tożsamość międzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2006.

⁴ L. Sykulski, *Rosyjska geopolityka a wojna informacyjna*, Warszawa 2019.

⁵ J. Potulski, *Współczesne kierunki rosyjskiej myśli geopolitycznej. Między nauką, ideologicznym dyskursem a praktyką*, Gdańsk 2010.

⁶ A. Bryc, *Rosyjska w XXI wieku: gracz światowy czy koniec gry?*, Warszawa 2009.

⁷ R. Białoskórski, *The geostrategic Position of the Russian Federation: a powermetric study*, Siedlce 2018.

⁸ T. Kuzio, P. D'Anieri, *The Sources of Russia's Great Power Politics. Ukraine and the Challenge to the European Order*, Bristol 2018.

stości międzynarodowej”⁹. Analizie zostały poddane działania Rosji, jej aspiracje, dążenia i oczekiwania wobec zapewniania bezpieczeństwa międzynarodowego, wizja ładu międzynarodowego, struktura rosyjskiego mocarstwa, strategia w działaniu.

W pierwszym rozdziale *Globalna architektura bezpieczeństwa jako rdzeń ładu międzynarodowego* zostaje przybliżona odbiorcy aparatura terminologiczna związana *stricte* z zakresem stosowanych pojęć. Terminologia jest dosyć szeroka – mamy wyjaśnienie pojęć takich jak bezpieczeństwo, bezpieczeństwo międzynarodowe, narodowe, system międzynarodowy, system bezpieczeństwa, układ sił, strefy wpływów, dochodząc do wyjaśnienia tytułowej globalnej architektury bezpieczeństwa. Mimo że terminologia i wyjaśnione pojęcia są bardzo szerokie, zostały one jednak hermetycznie ujęte w monografii – niektóre z nich wymagają dodatkowego wyjaśnienia odbiorcy. Rozdział pierwszy zwieńczony jest wnioskami – autor zaproponował własną definicję globalnej architektury bezpieczeństwa. Według niego powinniśmy ją zdefiniować jako „pertraktowaną poprzez strategiczny stosunek to dynamiki i specyfiki redystrybucji (tranzycji) globalnej hierarchii (potęgi wpływów, sprawczości) konstrukcję zależności i sprzężeń kluczowych kreatorów międzynarodowego układu sił, odzwierciedlającą aktualny stopień konsensualności lub jej braku w zakresie bezpieczeństwa mocarstw, decydującą o klimacie konstytuującym szerokie spektrum funkcjonowania i transformacji ładu międzynarodowego, stanowiąc egzystencjalną i kluczową kategorię szerszego systemu międzynarodowego”¹⁰.

Rozdział drugi zatytułowany *Źródła Rosyjskiej wizji globalnej architektury bezpieczeństwa* przedstawia czynniki materialne i niematerialne wpływające na nie. Autor zgłębia pojęcie kultury strategicznej i ujmuje ją jako źródło autoidentyfikacji danych struktur państw. Odpowiednim jest więc postawienie w tym miejscu pytania: w jaki sposób Federacja Rosyjska przedstawia siebie na tle innych państw? Czy jest to obraz rzeczywisty, autentyczny czy raczej jest to utopijna, przerysowana wizja i nierealny pogląd opakowany w groźna maskę dyktatora? Bardzo silne oddziaływanie w aktualnych poczynaniach Federacji Rosyjskiej zauważalne jest w perspektywie historycznej i ukształtowanej na jej podstawie odpowiedniej geopolityki

⁹ D. Jarnicki, *Rosyjska wizja współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa*, Siedlce 2023, s. 11.

¹⁰ Ibidem, s. 62.

i podejmowanych działaniach. Zauważalne staje się rozchwianie między wymarzoną i idealizowaną architekturą bezpieczeństwa a kreacją, jaka jest możliwa do osiągnięcia. Jak pisze autor, pod względem strategii adekwatnym jest kierunek konserwatywnej asertywności w podejmowanych działaniach przez Federację Rosyjską, zaś w zakresie taktycznym powinna przeważać elastyczność i dopasowanie do wzorców geopolitycznych¹¹.

W rozdziale trzecim *Profil rosyjskiej mocarstwowości a wizja globalnej architektury bezpieczeństwa* autor wyjaśnia znaczenie wagi, potęgi, mocarstwowości – cech, które odgrywają znaczącą rolę w utrwalaniu i kształtowaniu stosunków międzynarodowych. Podjęta walka w zakresie uzyskania odpowiedniego miejsca w hierarchii międzynarodowej przez Rosję umożliwia jej przybranie odpowiedniej roli na świecie, a tym samym posiadanie określonej władzy. Kwestią sporną jednak, jak pisze autor, pozostaje przypisywanie sobie cechy, jaką jest mocarstwowość. Z jednej strony widzimy potężny kraj, odporny na sankcje i wywoływane presje na gruncie porozumień międzynarodowych, zaś z drugiej strony Federacja Rosyjska prezentuje się jako inicjator konfliktów i zatarć, w konsekwencji których przyczynia się do kryzysów i sprzeczności społecznych na całym świecie, przez co również jej mocarstwowość zdaje się osłabiona i zachwiana.

Rozdział czwarty *Niekorzystny kształt globalnej architektury bezpieczeństwa według Rosji* oparty jest o analizę z zarzutów Rosji wobec polityki jednobiegunowej, która uległa zmianie od czasu zimnej wojny. Sprzeciw Federacji Rosyjskiej wobec idei globalnej architektury bezpieczeństwa wynika z jej własnej (nad)interpretacji, traktowanej przez nią jako sprzeczna i działająca na niekorzyść rozwojowi i działaniom rosyjskiego mocarstwa. W rozdziale piątym *Pożądaný kształt globalnej architektury bezpieczeństwa według Rosji* autor dokonuje analizy z perspektywy motywacji, interesów, zdań i dążeń w perspektywie dalszych działań Federacji Rosyjskiej. Przeprowadza ekspertyzę poczynawszy od etiologii rosyjskiej tożsamości narodowej – przejawianych norm, wartości, aż do przybrania odpowiedniego kształtu instrumentu politycznego. Przedstawiona zostaje strategia doboru państw sojuszniczych zbliżonych do Federacji Rosyjskiej względem zapewniania bezpieczeństwa, działań i celów. Autor pisze, że istotę rosyjskiego podejścia do kreacji globalnej architektury bezpieczeństwa odzwierciedlają zwroty: multiregionalizacja, multilatera-

¹¹ Ibidem, s. 140.

lizm, bezpieczeństwo kooperatywne, globalne zarządzanie, a cała idea oparta jest o asertywność¹². Pożądany obraz globalnej architektury bezpieczeństwa przez Rosję jest w głównej mierze oparty na uzyskaniu znaczącej roli przez Federację Rosyjską na arenie międzynarodowej, a co się z tym wiąże – udowodnieniem, że Rosja jest wartościowym kompanem do zawierania porozumień i współpracy.

Autor, odnosząc się do swojej monografii stwierdza: „Ta książka więc to relacja z ambicji i kampanii działań statusowych przeczułonego na punkcie prestiżu postrzegania w kategorii mocarstwa – państwa, które mimo wszystko, mogłoby mieć coś więcej do zaoferowania światu, niż to, co dotąd jest jego udziałem”¹³. Przytoczone zdanie jest adekwatnie dobranym podsumowaniem. Podjęta przez autora tematyka rosyjskiej wizji współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa została kompleksowo opracowana, co czyni ją jedną z najbardziej wartościowych i najaktualniejszych pozycji z tego zakresu. Jednocześnie trzeba stwierdzić, że monografia skłania do dalszych refleksji nad bezpieczeństwem międzynarodowym oraz kreowaniem współczesnej architektury bezpieczeństwa.

Bibliografia / References

- Banasik M., *Zagrożenia Federacji Rosyjskiej i euroatlantycka perspektywa bezpieczeństwa*, Warszawa 2019.
- Białoskórski R., *The geostrategic Position of the Russian Federation: a powermetric study*, Siedlce 2018.
- Bieleń S., *Tożsamość międzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2006.
- Bryc A., *Rosyjska w XXI wieku: gracz światowy czy koniec gry?*, Warszawa 2009.
- Jarnicki D., *Rosyjska wizja współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa*, Siedlce 2023.
- Kuzio T., D’Anieri P., *The Sources of Russia’s Great Power Politics. Ukraine and the Challenge to the European Order*, Bristol 2018.
- Minkina M., Kaszuba M., *Imperialna gra Rosji*, Warszawa 2016.
- Potulski J., *Współczesne kierunki rosyjskiej myśli geopolitycznej. Między nauką, ideologicznym dyskursem a praktyką*, Gdańsk 2010.
- Sykulski L., *Rosyjska geopolityka a wojna informacyjna*, Warszawa 2019.

¹² Ibidem, s. 487.

¹³ Ibidem, s. 8.